

vo vseh fields of industry and socio-political life of the country. What kasaetsya Ukraine, the Modern Russia has put ambytsyoznuyu purpose: Her obeskrovyt in ekonomycheskom, culturally, spiritually; raskolot Ukrainian people on the basis yazykovykh, cultural and terrytoryalnykh otylchyu, Ukraine on slope for union with Russia. Given the language policy carried out by the Ukrainian authorities at this stage in the context of decentralization, it is quite a bit of optimism, given that local authorities will have the right to impose the language she chooses. The current government is trying to implement one language policy of the Communists and the «Regionals» against which she performed when she was in the role of the opposition? This is a question for thought and leave to the discretion of readers! There is the fact that the Ukrainian language will be used only in the central and western regions some that are not implemented at regional and local levels any regional language. As for the western regions of Ukraine, here the language situation is also difficult, given that in Transcarpathia functioning Rusyn, Hungarian and Romanian languages, and the last - even in Bukovina. What communication space remains for the operation and distribution of Ukrainian as the state language? It is necessary to remember that we are not living in France, not in Britain, where there are several official languages but which nobody ever heard because of the existence of French and English, and in Ukraine.

Key words: *communucation, language politics, Russia, Ukraine Modern, ideology, church, culture.*

УДК 329(450)(045)

Свєтлакова М. А.

аспірантка Маріупольського державного університету
(Маріуполь, Україна), E-mail: maria.88.88@mail.ru

ПАРТІЙНІ ПРОЦЕСИ В ІТАЛІЇ: СТАН НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ

Анотація. *В статті автор досліджує основні теоретичні підходи вчених до визначення поняття «партійна система» та його ролі та місця в політичній системі країни. Визначено основні типи та класифікація партійних систем. Проаналізовано основні роботи як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників з політичної системи Італії. Охарактеризовано рівень вивченості української історіографії з даної проблематики.*

Ключові слова: *партія, партійна система, вибори, політична система.*

Політична система країни є одним з основних аспектів прикладної політології. Окремим та важливим елементом в будь-якій політичній системі є політичні партії. Основним функціоналом партії є здійснення тісного взаємозв'язку між правлячим урядом та населенням країни. Втім, не всі політичні партії можуть мати однаковий політичний вплив в суспільстві будь-якої країни, наприклад, одна партія може бути визначальною в політичному житті країни, а інша, зовсім не мати ніякої підтримки населення, тим самим не маючи ніякої політичної сили. В даній статті автор виокремив тільки ті політичні партії, які безпосередньо мають або мали вплив на сам політичний процес в країні.

В українській науці рівень вивчення саме італійської партійної системи можна оцінити як недостатній, особливо тих аспектів, що стосуються комплексного вивчення політичної системи Італії. В основному зазначена проблематика була розглянута в роботах російських авторів та зарубіжних науковців.

Об'єм наукової літератури стосовно досліджуваної проблеми є досить широким. Серед них ми виокремимо два крупних блоки. Перший це праці, присвячені саме партіям та партійним системам. Створення теорії партійної систем не мало глибоких історичних коренів. Воно почалося в другій половині ХХ ст. після того, як сформувалося уявлення о безпосередньо самій політичній системі суспільства. І саме наприкінці ХХІ ст. Джеймс Брайс намагався підступитися до цієї проблеми [2].

Серед дослідників які займалися методологічними основами партіології, зазначимо роботи таких зарубіжних авторів як А. де Токвіля, М. Дюверже, К. Джанди та інших. Серед вітчизняних дослідників, які займалися партіологією слід відзначити

праці М. Острогорського, Л. Мартова, Т. Шмачковой, Ю. Малова. Наприклад, М. Острогорський у своїй роботі пов'язував виникнення політичних партій з промисловою революцією та розширенням виборчого права. Теоретичні аспекти функціонування політичних партій та партійних систем розглядали та внесли значний вклад в розробку теорії партій такі вчені як Д. Сарторі, С. Ліпсет.

«Партії – це особливий політичний інститут суспільства, який спирається на підтримку громадян з метою заміщення урядових посад своїми визнаними представниками», зазначав авторитетний вчений К. Джанда [5]. Його робота «Порівняння політичних партій: дослідження та теорія» дає повний огляд сучасних досягнень в сфері компаративного або кроснаціонального аналізу політичних партій. Цей підхід є дуже важливим для спеціалістів в сфері порівняльної політології [5].

Сучасна теорія партійних систем бере свій початок з загальної теорії систем, започатківцем в створенні якої був Людвіг фон Бергаланфі, а також системного аналізу суспільства, початок якому поклав Т. Парсонс. Втім, саме Т. Парсонс відводив політиці місце однієї з підсистем суспільства та пов'язував її з функцією ціле досягнення [8]. Але все ж таки головне місце в заснуванні сучасної теорії партійних систем слід відвести М. Дюверже. Вчений присвятив свої дослідження аналізу партійних систем та виокремив наступні проблеми теорії партійних систем:

- класифікація по кількісному признаку, а саме двохпартійність, однопартійність, багатопартійність;
- зв'язок кількісного складу партійних систем з виборчою формулою;
- співвідношення однопартійної системи та демократії;
- кількість партій в системі та їх коаліційна політика;
- партії та вибори;
- партії та структура управління;
- партії та функція опозиції

Таким чином, робота французького політолога М. Дюверже «Політичні партії», присвячена походженню та сутності політичних партій, закономірності їх розвитку та функціонуванню в рамках різноманітних політичних режимів та виборчих систем [6].

Для створення узагальненої моделі структури партійної системи зазначимо дослідження Поля Бурдьє про його соціальне та політичне поле. Політичне поле, на його думку, це місце, де в конкурентній боротьбі між агентами, які виявляються в неї втягнутими, народжується політична продукція, проблеми, програми, аналізи, події з яких і повинні обирати середньостатистичні громадяни [3]. Соціальне коло партійних систем дуже чітко виявив С. Ліпсет. Він показав, що виборці з низькими доходами (робочі з низькою кваліфікацією, дешева робоча сила, безробітні, релігійні та національні меншини), як показує практика частіше віддають свої голоси лівим партіям та блокам, соціалістам, а іноді і комуністам. Виборці з середнім достатком (професори, доктори, юристи, дрібні бізнесмени та ін.) зазвичай віддають перевагу правочентристам та центристським угрупованням. За крайні праві партії голосують робочі та службовці, молодь яка ризикувала залишитись без роботи у випадку затяжної економічної або політичної кризи. За твердженням С. Ліпсета стійкість партійно-політичної системи залежить від її врівноваженості та порозуміння між лівими та правими [16].

Слід відзначити внесок в розробці теорії політичних партій Берліна П. А. «Політичні партії на Заході, їх доктрини, організація та діяльність». Являючись політичним представництвом соціальних інтересів тих чи інших суспільних слоїв населення, політична партія може існувати лиш тоді, коли і суспільні направлення отримують політичну організацію та політичне представництво [1].

Італійській політолог Д. Сарторі ввів вперше поняття «поляризованість» партійних систем. Під цим поняттям, він розумів, центр сили та тяжіння, складений з однієї або декількох партій, які визначали головну роль в партійній системі. В своїх

класифікації партією Д. Сарторі враховує перш за все ступінь політичного впливу на суспільство в цілому та політичну систему, зокрема партій, які функціонують в цій системі. Таким чином, за думкою Д. Сарторі існує сім типів партійних систем:

- однопартійна система, яка характерна в основному для авторитарних або тоталітарних режимів (така система хоча і здатна шляхом жорсткої експлуатації та порушення прав мобілізувати як промислові, так і людські ресурси, дана система приречена на крах);
- система з партією-гегемоном (допускає існування декількох партій, але ведучою залишається тільки одна, є також характерною для авторитарних та тоталітарних режимів);
- домінуюча система (характерна для демократичних режимів, при яких можуть існувати декілька партій, але протягом значного періоду на виборах отримує перемогу та формує уряд домінуюча партія);
- двопартійна система (існує при демократичному режимі, може існувати декілька партій, але однопартійний уряд буде організовувати одна з двох найсильніших, яка отримує перемогу на виборах, інша ж знаходиться в опозиції);
- система обмеженого плюралізму (дуже поширена в сучасному світі партійна система, для якої характерно існування трьох та більше партій, але жодна з них не в змозі отримати більшість голосів на виборах);
- поляризована партійна система (при існуванні даної системи боротьбу за владу ведуть одразу декілька партій, які будують блоки та коаліції в період виборчої кампанії);
- автоматизована партійна система (визначається наявністю великої кількості малочисельних та маловпливових партій і складається, як правило в перехідних к демократії суспільствах) [23].

Не залишило без уваги таких вчених як Р. Міхельс, Б. Н. Чічерин, Ю. С. Гамбаров, в класичних працях цих дослідників проведено аналіз походження та розвитку партій з позицій різноманітних методологічних підходів, а також дана типологія партій та партійних систем.

Стосовно другої групи робіт по вивченню італійської політичної системи, слід відзначити як великий внесок вітчизняної школи італієзнавства, так і інших значних зарубіжних науковців. В монографії Ю. П. Лісовського «Італія від фашизму до демократії. Важкі часи перебудови», розглянута проблема становлення нової демократичної системи Італії, після краху фашизму [7].

Значний та важливий період в становленні нової політичної системи став період 1990 рр. Іншими словами це перехід від Першої Республіки до Другої. Трансформації італійської політичної системи саме цього періоду присвячені роботи таких вітчизняних вчених як І. Б. Левін, В. П. Любін.

Зміни в партійній системі можуть проходити з регулярною періодичністю, на це можуть впливати ряд будь-яких факторів: політична криза, зміна партійних лідерів, прийняття нового виборчого закону та ін. В статті С. Бартоліні розглядаються саме зміни в італійській партійній системі, які відбувалися впродовж трьох блоків парламентських виборів (1991, 1996 та 2001), після прийняття нової змішаної виборчої системи. В статті зроблено висновок, що протягом всіх трьох виборів політична конкуренція між партіями була дуже сильною [10].

Важливим фактором трансформації партійної системи є вибори. Значність виборів оцінюється шляхом двох компонентів: змін в виборчій поведінці та змін в виборчому законодавстві, а також їх вплив на різні сфери. Аналіз багатьох показників партійної системи показує, що виборчий фактор не несе відповідальності за більшість змін, які сталися в партійній системі після ефекту «Тангентополі», пише в статті Л. Барді [9].

Італійська партійна система (особливо після переходу до Другої Республіки) характеризується надмірною кількістю політичних партій. Такий факт розглядається

як погана робота італійських демократичних інститутів в Італії. Через це ефект прийняття рішень декілька уповільнюється, пише Л. Ді Грігоріо. Через це партійні лідери стверджували, що електорат повинен віддавати свої голоси одразу за крупні та авторитетні партії, а не виражати свої симпатії до невеликі та нові партії. Такий розклад значно ускладнює політичний процес та викликає суперечки в самому парламенті, тому що через недостатню кількість голосів, партії повинні шукати собі союзників і та поєднуватися в коаліції, що не дуже подобається багатьом з них, приходиться до висновку автор [14].

Дослідники Болонського університету П. Ігназі та Д. Хопкін зробили порівняльний аналіз ведучих італійських партій: Демократичної партії, Ліги Півночі та Вперед, Італії. Після тривалого періоду відносної стабільності в партійній системі Італії, в 90-ті рр. відбувається різке збільшення нових політичних партій. Всі партії мають свої особливості, свій електорат та своїх лідерів. Порівнюючи всі три партії, автори зазначають, що в разі більш менш однакового набору голосів на виборах, коаліцію може сформувати тільки Ліга Півночі та Вперед, Італія. За кардинальним розходженням поглядів Демократична партія не зможе поступитися власних інтересів, навіть на випадок політичного колапсу [15].

На протязі всього політичного життя Другої Республіки була чітка вираженість протистояння правих та лівих партій, яка збереглась і досі. Такий факт приводив до створення нових політичних робіт в італійській політичній теорії, які й були присвячені конкуренції правих та лівих сил. Видатний італійський вчений Н. Боббіо в своїй роботі «Праві та ліві», зазначав, що таке політичне розмежування не втрапить ще довго своєї актуальності. Розглядаючи політичне та культурне протистояння по лінії праві та ліві, Н. Боббіо спирався на категорії свободи та рівності. Таким чином, вчений вважав, що для систематизації лівого та правого флангу в політиці, важливо звернути увагу на контраст тих методів, які приймали ті чи інші. А саме на різномірність як правого, так і лівого рухів, на їх розподілення на помірне та радикальне крило [11].

Провідним експертом в сфері зовнішньої політики Італії став відомий дипломат С. Романо. Одна з його робіт присвячена аналізу підходів правих та лівих сил в Італії. Достатньо новою працею вченого стала робота «Смерть демократії. Між авторитарними тенденціями та популізмом» [21]. Яка стала актуальною саме напередодні парламентських виборів в Італії 2013 р., на яких активно наростала популярність популістського руху. Наразі всі крупні представницькі демократії на сьогодні знаходяться в кризі. В останні роки політика потерпала в скандалах та кризах, в Італії це відобразилось в проблемі відшкодування розходів політичних партій. Глобалізація економіки та фінансів не скоротила суверенітет національних держав, тому політики вже не в змозі стримувати обіцянки, які давали в своїх передвиборчих програмах. Нинішня криза демократії на сьогодні дуже хитка, тому питання зможе вона чи ні втриматися та не піддатися популістським та авторитарним тенденціям залишається відкритим [22].

Італійський політолог О. Крочі в окремих роботах присвячених перебуванню у влади видатного політика С. Берлусконі, виокремлював вплив інтересів фінансово-медійної сфери італійського політика на визначення зовнішньополітичної лінії Італії і цілому [13]. Проблема трансформації партійної системи торкнулася італійського науковця П. Помбені. Він намагався перш за все визначити потрібно чи ні змінювати саму політичну основу, а також оцінити, що саме мається на увазі під поняттям «партійна система» [20].

Початок 1990-х рр. значно змінив партійну систему Італії. Саме на цей період прийшлося формування двох коаліцій: правоцентристської та лівоцентристської, які в подальшому і визначали політичне життя Італії. Тому саме з цього періоду в основному починають свої фундаментальні праці дослідники. Саме на початку цього періоду на світ з'являється нова партія правого спрямування «Вперед, Італія»,

створена крупним політиком та бізнесменом С. Берлусконі. Дисертація італійського автора А. Маріно «Вперед, Італія. Появлення. Еволюція та розвиток правого центру в Італії (1993-2001)», бере початок свого дослідження з парламентських виборів 1994 р., на яких «Вперед, Італія» виступила як окрема одиниця. За думкою автора, поява партії такого формату, була дуже несподіваним не тільки в політичному плані, а і в культурному та історіографічному. Така нова італійська партія народилася абсолютно без історичних та культурних коренів, на відміну від інших партій Заходу. Криза 1992-1993 рр. призвела до розпуску політичних сил, які призвели Італію до появи нових партій. Однією з них і стала «Вперед, Італія», під керівництвом С. Берлусконі вона побудувала коаліцію, яка і перемогла своїх опонентів з лівого блоку. В дисертації представлені основні значні моменти, які здобула партія за період свого існування на політичній арені [17].

Докторська дисертація польської авторки М. Лоренцької «Італійська партійна система: політологічний аналіз», детально характеризує трансформацію партійної системи та окремих партій в цілому. З початку 90-х рр. сучасна Італія пройшла процес глибоких змін, який й досі вважається незавершеним. В роботі досліджена еволюція та процес трансформації ведучих партій країни, таких як Національний Альянс, Ліга Півночі, Вперед, Італія. Перетворення та створення нових партій, зіграло важливу роль в цьому процесі, тому це стало актуальним для вивчення.

Ще однією значною працею у вивченні партійної системи Італії періоду Другої Республіки стала робота А. Вілсона «Багаторівневі політичні партії Італії та Іспанії». Робота бере свій початок дослідження з 1990 р. та робить акцент на регіональному рівні партійної організації та електоральної конкуренції. Автор знаходить, що регіональні відділення партій, здані більше реагувати на конкурентний тиск, який виходить з субнаціональних партійних систем. Хоча, автор зазначає, що інтереси національних та регіональних еліт дуже часто співпадають. Регіональні партійні системи в обох досліджуваних країнах, розходяться по своїй структурі не тільки на національному рівні, але і один від одного [24].

За останні роки дуже суттєвими стали трансформаційні зрушення в формах політичної участі. До переліку таких змін можна віднести наступні: глобалізація, зміна ролі інститутів держави та громадянського суспільства та ін. Такі масштабні загальносоціальні трансформації відображаються на як політичній сфері в цілому, так і на деформації окремих суб'єктів політики. Ці процеси не обійшли стороною і політичні партії. У всьому світі відбувається переоцінка цінностей та значущості партій для суспільства. Створені як інститут представницької демократії, партій в сучасному світі знаходяться під наглядом як суспільства, так і науки, які проводять своєрідний аналіз доцільності їх подальшого існування.

Велике значення мають багато аспектів положення партії в політичному просторі. Перш за все, це роль в представництві інтересів соціальних груп, далі це вплив на державну владу, а також участь у виборчому процесі. Зберігаючи свою значущість у всіх вищезазначених напрямках, партії змінили механізми та технології своєї діяльності. Чітка соціально-політична ідентифікація партій з суспільними групами втрачається. Змінюються форми впливу на владу та участі в ній, також спостерігається перехід до формування широких коаліцій за участю нових, нетрадиційних партій. Класичні ідеології поступаються яскравим агітаційним кампаніям. Більшість громадян починають отримувати політичну інформацію не через партійні канали, а шляхом електронних ЗМІ. Втім, незважаючи на всі ці недоліки, партії залишаються важливими структурними елементами політичної системи.

Детально партійну систему Італії, а ще й в порівнянні з іспанською моделлю політичної системи, розглянув в своєму дослідженні Н. Ноніашвілі. Італія має систему пропорційного представництва, тому є багато партій які складають конкуренцію між собою як на регіональних, так і на загальнонаціональних виборах, зазначає автор. Таким чином, італійська політична система відзначається багатопартійністю та

використовує систему пропорційного представництва. Для того щоб конкурувати один з іншим та вигравати вибори, партії об'єднуються в коаліції, тому що голоси виборців вкрай фрагментовані і через це майже ні одна партія не отримує більше 30% голосів. В дослідженні також виявлено основні електоральні розходження існуючі в Італії, це соціальні, регіональні та культурні розходження [19].

Період розпаду Першої Республіки та її перехід до Другої, зацікавив значну кількість науковців, так цьому факту в своїй статті приділив увагу і італійський дослідник О. Масарі. Дослідник порівнює політичну ситуацію яка склалася на сучасному етапі з минулим періодом Першої Республіки. Такий аналіз може більш чіткіше виявити проблеми які склалися в політичній структурі, що в подальшому призвело вже не одної політичної кризи в Італії. Окрема увага приділяється партіям. Які існували в період Першої Республіки та етапи їх еволюції [18]. Так, монографія А. Ченто-Бул та М. Джилберта присвячена діяльності партії «Ліга Півночі». В роботі підводиться висновок по діяльності партії стосовно «північного питання» в Італії. У спільній праці вчених аналізується популістський метод політичної боротьби партії, а також спроба створення нею окремої політичної субкультури [12].

В сучасній українській історіографії стан наукової розробки теми залишається недостатнім. Відсутні ґрунтовні праці з комплексним аналізом партійної системи Італії як на період Першої Республіки, так і Другої. Серед робіт вітчизняних дослідників, які займалися українсько-італійськими відносинами, на увагу заслуговують насамперед праці українського вченого М. Варварцева [4]. Окремої уваги заслуговують праці українських науковців О. Івченка, М. Сороки, Л. Чекаленко та публікації українських державних діячів А. Зленка, В. Литвина, які безпосередньо самі приймали участь у становленні українсько-італійських відносин.

На сьогодні загально визнаним є той факт, що партійна система має велике значення для функціонування демократії. За допомогою партій суспільство впроваджується в державу, а держава, в свою чергу, отримує легітимність в очах суспільства. Отже, партійна система країни – це відображення співвідношення та розташування політичних сил при проведенні масових кампаній на виборах. Електоральний рівень партійної системи частіше не відповідає соціальному рівню цієї ж системи. Це проявляється в тому, що частина партій не приймає активної участі в масових кампаніях, але надає більшого значення саме участі у самих виборах, а не в їх прелюдії.

Таким чином, зробивши огляд основних теоретичних фундаментальних праць стосовно партійної системи та партій в цілому, можна відмітити про комплексне вивчення теорії партій та партійних систем. Що стосується партійної системи Італії, то в статті в основному представлені роботи починаючи з періоду Першої Республіки, а також роботи періоду Другої Республіки. Втім, зазначимо що в українській історіографії дана проблематика не є досить вивченою, тому доцільним було проаналізувати це у даній статті.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Берлин П. А. Политические партии на западе. Их доктрины, организация и деятельность / П. А. Берлин. – СПб-б. : Дело, 1907. – 270 с.
2. Брайс Д. Американская республика. Часть 2: Правительства штатов. Политические партии / Д. Брайс. – М., 1890/ – 263 с.
3. Бурдьє П. Социология политики / П. Бурдьє – М. : Socio-Logos, 1993. – 336 с.
4. Варварцев М. Україна й Італія у наукових, освітніх та літературних взаєминах (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). Документи, епістолярій, матеріали / М. Варварцев – К. : 2000. – 107 с.
5. Джанда К. Сравнение политических партий: исследования и теория [Електронний ресурс] / К. Джанда. – Режим доступу : <http://pavroz.ru/files/jandaparties.pdf>. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
6. Дюверже М. Политические партии / М. Дюверже – М. : 2007, – 544 с.
7. Лисовский Ю. П. Италия от фашизма к демократии. Трудные пути послевоенной перестройки / Ю. П. Лисовский – М. : Наука, 1990. – 288 с.

8. Парсонс Т. О социальных системах / Т. Парсонс – М. : Академический проект, 2002 – 832 с.
9. Bardi L. Electoral change and its impact on the party system in Italy [Електронний ресурс] / L. Bardi. – Режим доступу : www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380701500256?journalCode=fwep20#VWQXDdLtlHw (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
10. Bartolini S. The Italian Party System between Parties and Coalitions [Електронний ресурс] / S. Bartolini. – Режим доступу : www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380412331280783 (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
11. Bobbio N. Destra e sinistra. Ragioni e significati di una distinzione politica / N. Bobbio – Roma, 2004. – 221 p.
12. Cento-Bull A. & Gilbert M. The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics / A. Cento-Bull – NY. : Palgrave, 2001.
13. Croci O. The Second Berlusconi Government and Italian Foreign Policy / [Електронний ресурс] / O. Croci. – Режим доступу : <http://pubblicazioni.iai.it/pdf/articles/croci.pdf>.
14. Gregorio L. A “revolutionary” election: The Italian party system is the most simplified in Europe / [Електронний ресурс] L. Gregorio. – Режим доступу : http://cise.luiss.it/cise/wpcontent/uploads/2014/10/DCISE6EN_313-320.pdf (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
15. Hopkin J., P. Ignazi Newly Governing Parties In Italy: Comparing the PDS-DS, Lega Nord and Forza Italia [Електронний ресурс] / J. Hopkin. – Режим доступу : <http://personal.lse.ac.uk/hopkin/ignazihopkin2007final.pdf> (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
16. Lipset S. Political Man the Social basis of politics / S. Lipset – N. Y., : Doubleday, 1960. – 442 p.
17. Marino A. Forza Italia. Nascita, evoluzione e sviluppo del centrodestra italiano (1993-2001) / A. Marino – 2012.
18. Massari O. La parabola dei partiti in Italia: da costruttori a problema della democrazia [Електронний ресурс] / O. Massari Режим доступу : <http://elnuevodia.altervista.org/wp-content/uploads/2013/05/ARTICOLO-MASSARI.pdf>.
19. Noniashvili N. Analysis of Party systems and Political Cleavages in Italy and Spain [Електронний ресурс] / N. Noniashvili. – Режим доступу : www.academia.edu/8206067/Analysis_of_Party_systems_and_Political_Cleavages_in_Italy_and_Spain. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
20. Pombeni P. Il sistema dei partiti dalla prima alla Seconda Repubblica [Електронний ресурс] / P. Pombeni. – Режим доступу : www.sissco.it/download/attivita/POMBENI.pdf. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
21. Romano S. Morire di democrazia. Tra derive autoritarie e populismo / S. Romano, 2013. – 120 p.
22. Romano S. Tra due Repubbliche. L'anno di Berlusconi e le prospettive dell'Italia / S. Romano – Milano, 1995. – 226 p.
23. Sartori G. Parties and Party Systems: A Framework for Analysis [Електронний ресурс] / G. Sartori. – Режим доступу : www.consensocivico.com.ar/uploads/5495c37c979a2-Sartori-Parties%20and%20Party%20Systems%28CC%29.pdf. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
24. Wilson A. Multi-level Party Politics in Italy and Spain [Електронний ресурс] / A. Wilson. – Режим доступу : http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/12882/2009_WILSON.pdf?sequence=2. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.

REFERENCES:

1. Berlin, P.A. (1907) *Politicheskie partii na zapade. Ikh doktriny, organizatsiya i deyatel'nost'* [Political parties in the West. Their doctrine, organization and activities], St. Petersburg, Delo, 270 p.
2. Brays, D. (1890) *Amerikanskaya respublika. Chast' 2: Pravitel'stva shtatov. Politicheskie partii* [American republic. Part 2: State governments. Political parties], Moscow, 263 p.
3. Burd'e, P. (1993) *Sotsiologiya politiki* [Sociology of Politics], Moscow, Socio-Logos, 336 p.
4. Varvartsev, M. (2000) *Ukrayina y Italiya u naukovykh, osvutnykh ta literaturnykh vzayemnykh (druha polovyna XIX – pochatok XX st.). Dokumenty, epistolyariy, materialy* [Ukraine and Italy in scientific, literary and educational relations (second half of XIX - early XX century). The documents, correspondence, materials], Kyiv, 107 p.
5. Dzhandan, K. *Sravnienie politicheskikh partiy: issledovaniya i teoriya* [Comparison

- of political parties: research and theory], available at: <http://pavroz.ru/files/jandaparties.pdf>. (Accessed 20 February 2015)
6. Dyuverzhe, M. (2007) *Politicheskie partii [Political parties]*, Moscow, 544 p.
 7. Lisovskiy, Yu. P. (1990) *Italiya ot fashizma k demokratii. Trudnye puti poslevoennoy perestroiki [Italy from fascism to democracy. The difficult path of post-war reconstruction]*, Moscow, Nauka, 288 p.
 8. Parsons, T. (2002) *O sotsial'nykh sistemakh [Social systems]*, Moscow, Akademicheskii proekt, 832 p.
 9. Bardi, L. *Electoral change and its impact on the party system in Italy*, available at: www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380701500256?journalCode=fwep20#. VWQXDdLtHw (Accessed 20 February 2015)
 10. Bartolini, S. *The Italian Party System between Parties and Coalitions*, available at: www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380412331280783 (Accessed 20 February 2015)
 11. Bobbio, N. (2004) *Destra e sinistra. Ragioni e significati di una distinzione politica*, 221 p.
 12. Cento-Bull, A. & Gilbert, M. (2001) *The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics*, New-York, Palgrave.
 13. Croci, O. *The Second Berlusconi Government and Italian Foreign Policy*, available at: <http://pubblicazioni.iai.it/pdf/articles/croci.pdf>. (Accessed 20 February 2015)
 14. Gregorio, L. *A «revolutionary» election: The Italian party system is the most simplified in Europe*, available at: http://cise.luiss.it/cise/wpcontent/uploads/2014/10/DCISE6EN_313-320.pdf (Accessed 20 February 2015)
 15. Hopkin, J., Ignazi, P. *Newly Governing Parties In Italy: Comparing the PDS-DS, Lega Nord and Forza Italia*, available at: <http://personal.lse.ac.uk/hopkin/ignazihopkin2007final.Pdf> (Accessed 20 February 2015)
 16. Lipset, S. (1960) *Political Man the Social basis of politics*, New York, Doubleday, 442 p.
 17. Marino, A. (2012) *Forza Italia. Nascita, evoluzione e sviluppo del centrodestra italiano (1993-2001)*.
 18. Massari, O. *La parabola dei partiti in Italia: da costruttori a problema della democrazia*, available at: <http://elnuevodialtervista.org/wp-content/uploads/2013/05/ARTICOLO-MASSARI.pdf>. (Accessed 20 February 2015)
 19. Noniashvili, N. *Analysis of Party systems and Political Cleavages in Italy and Spain*, available at: www.academia.edu/8206067/Analysis_of_Party_systems_and_Political_Cleavages_in_Italy_and_Spain. (Accessed 20 February 2015)
 20. Pombeni, P. *Il sistema dei partiti dalla prima alla Seconda Repubblica*, available at: www.sissco.it/download/attivita/POMBENI.pdf. (Accessed 20 February 2015)
 21. Romano, S. (2013) *Morire di democrazia. Tra derive autoritarie e populismo*, 120 p.
 22. Romano, S. (1995) *Tra due Repubbliche. L'anno di Berlusconi e le prospettive dell'Italia*, Milano, 226 p.
 23. Sartori, G. *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*, available at: www.consensocivico.com.ar/uploads/5495c37c979a2-Sartori-Parties%20and%20Party%20Systems%28CC%29.pdf. (Accessed 20 February 2015)
 24. Wilson, A. *Multi-level Party Politics in Italy and Spain*, available at: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/12882/2009_WILSON.pdf?sequence=2. (Accessed 20 February 2015)

Светлакова М. А., аспирантка Мариупольского государственного университета (Мариуполь, Украина), E-mail: maria.88.88@mail.ru

Партийные процессы в Италии: состояние научной проблемы

Аннотация. В статье автор исследует основные теоретические подходы ученых к определению понятия «партийная система» и его роли и места в политической системе страны. Определены основные типы и классификация партийных систем. Проанализированы основные работы как зарубежных, так и отечественных исследователей из политической системы Италии. Охарактеризованы уровень изученности Украинский историографии по данной проблематике.

Ключевые слова: партия, партийная система, выборы, политическая система.

Svetlakova M. A., postgraduate student Mariupol state university (Mariupol, Ukraine), E-mail: maria.88.88@mail.ru

Party process in Italy: state of scientific problems

Abstract. The party system is an important component of power, but also the result of the dynamics of the political process. Significantly party system is influenced by many factors: the balance of political forces, historical traditions, and national characteristics of the population, the impact of religion and others. The nature of the party system is determined by the possibility of actual participation in the legally existing parties forming the government, and the ability to influence political parties to conduct and implement the foreign and domestic policy of the country. Party - is an integral part of the party system, so important to the total number of political parties, namely the political orientation of the parties. What are directly involved in the political process.

Approaches to designations party systems quite a lot. A large number of scientists and researchers dedicated to their work are given party systems.

In the early 1990s, Italian democracy has entered a phase of far-reaching changes, particularly of parties and party system.

The transition from the First to the Second Republic is marked by dramatic changes in the party system in Italy, these aspects are not illuminated in the same work as domestic and foreign scientists. The Second Republic was characterized primarily by changes not only in the structure of the party system in Italy, but also adopting a new electoral law.

The party system is highly fragmented and destabilizing process. It depends on many factors, which take place directly in the country. At the present stage of the Italian Republic for typical multi-party system, with the dominance of traditional parties in parliament. In the main the foundation of the party system that exists in Italy, it was built at the beginning of the Second Republic.

Key words: party, party system, elections, political system.

УДК 323.2+316.422(4-191.2)

Стельмах В. О.

молодший науковий співробітник

Інституту всесвітньої історії НАН України (Київ, Україна),

E-mail: visnukDNU@i.ua

МОЛОДЬ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Анотація. У статті розглядаються дієві державні і недержавні інституціолізовані форми залучення молоді у процеси суспільно-політичної модернізації в країнах Вишеградської групи в умовах європейської інтеграції. Автор презентує компаративний аналіз досвіду громадської і політичної участі молоді країн Вишеградської групи.

Ключові слова: Вишеградська група, політичні модернізаційні процеси, молодіжна політика.

Під модернізацією у широкому значенні розуміють комплекс процесів індустріалізації, секуляризації, урбанізації, прискореного розвитку освіти і науки, формування представницької політичної влади, зростання просторової і соціальної мобільності, підвищення якості життя, раціоналізації суспільних відносин, покликаних сформувати передумови для розвитку «сучасного відкритого» суспільства на протигагу «традиційному закритому». У політичній теорії феномен політичної модернізації визначають як формування і розвиток політичної структури та інститутів, поширення політичних практик, які найбільшою мірою здатні забезпечувати адекватне реагування і пристосування політичної системи до мінливих викликів сучасності. Ці інститути і практики можуть відповідати моделям сучасних демократичних інститутів, а можуть сформувати нові моделі, у яких відбувається неприйняття «чужих» зразків і наповнення старих форм новим змістом. При цьому обов'язково повинні виконуватися дві умови: збереження політичної стабільності як найважливішої умови суспільного розвитку в цілому і розширення можливостей та форм політичної участі. На думку багатьох дослідників, з якою ми погоджуємося, суспільно-політичні процеси, які відбуваються у країнах Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) відповідають окресленим вище характеристикам.